

◆ VIKE:RKAAR ◆

Nr. 3

R.

K.Ü. „KOOL“ TALLINNAS.

E.

Noorsoo-kirjandus pühadelauale.

T. Kuusik, Laste tembud	20 mk.
Vilhelm Buschi joonistused T. Kuusiku eestikeelse tekstiga. — Maksi ja Lullu juhtumine mesilastega, kuidas neid nõela- lata ja kuidas nad jälle terveks said.	
T. Kuusik, Isand Kukerpall	40 mk.
I. Swifti „Gulliveri reisilugude“ ümberjutustus hulga pilti- dega. Sisaldab kaks päätükki: 1) isand K. tiplaste talus ja 2) mürakate maal.	
T. Kuusik, Äsopi valmid	50 mk.
Sisaldab antiik-aja valmimestri teosed luulekujul.	
T. Kuusik, Lumivalge luigeke	35 mk.
T. Kuusik, Nupukad haned	20 „
W. Busch, Maks ja Moorits	60 „
Lõbus jant kahest poisist ja nende koerustükkidest.	
A. Kann, Asgard, skandinaavlaste muinaslugu	50 „
Hörstel, Lõunapäikese maalt. Itaalia muinasjutud	50 „
K. Pinkovski, Korea muinasjutud	75 „
„ Millest tekkis tüli	115 „
„ Liisikese äpardus	15 „
H. Saar, Käbid Torbiku sees	10 „
G. Viiberg, Kodumaa rändlinnud	50 „
P. Koit, Sulane-kuningas	15 „
Väike Roosike ja kuri võõrasõde	30 „
Anderseni muinasjutud	60 „
Tuhat üks õde, Hommikumaa muinasjutud	175 „
Tschaiskaja, Vürstitar Dschavaha õhtud	100 „

Eesti klassikakirjandusest:

Dr. Fählmanni kirjad	50 mk.
E. Bornhöhe, Tasuja	100 „
„ Viljandi mäss	85 „
Jakob Liiv, Kirjatööde täielik kogu II köide	125 „
„ Kõrbe lõvi	50 „
„ Pühakuju	25 „
„ Põgeneja	30 „
J. Mändmets, Isa ta us	125 „
E. Peterson, Ühe härja elulugu	20 „
„ Marjad silmas	30 „

K.-ü. „Kool“, Tallinnas.

№ 3.

Vastutav toimetaja M. Nurmik.
Tegev toimetaja A. Oengo-Johanson.

1923.

II. AASTAKÄIK.

KODUMETS.

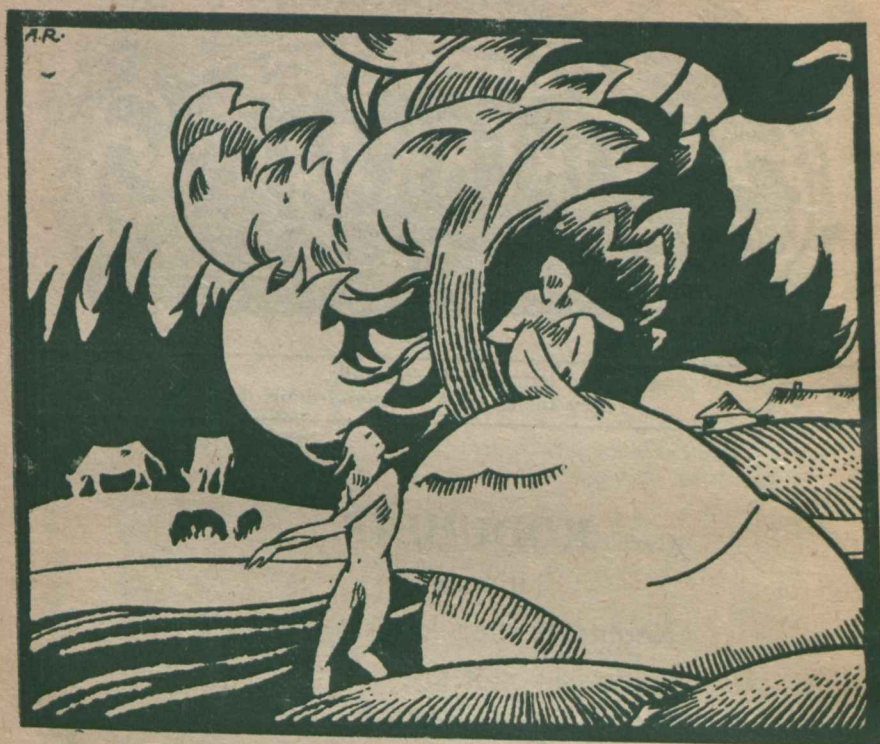
H. Wühner.

Kodumets meil kohises,
kuulatasin mõtetes:
kohin sügav, imelik — —
vaikselt vaos videvik.

Nüüd ma kodust lahkunud,
kodumetsad raiutud;
ainult minu laulus nad
salaja veel kohavad.

KEVADE.

T—r.

li vett! seda vett oli nii palju, et sest ei saanud keegi aru, kust ta tuli. Ojad muutusid jõgedeks, jõed — meredeks, ja igal pool, kuhu silm vaatas, lainetas, lainetas lage vesi. Aasad uppusid, põõsad istusid keset merd. Need vaesed pajupõõsad! nad seisid kui tondid videvikus vees. Ega's see poleks ka suuremat teinud, et nad vees olid, aga neil olid ju tibud pääl ja nii pehmed, siidised, hõbehallid, nagu kassipojad. Ent terve aas paistis hõbedasena, vesi sätendas, tibud vilkusid, kõik nii imelikult hõberoosalt, et see, kes neid kauem silmitses, tundis pöörast tungi minna, kas või otsekohe veest läbi ja ühe sõrmegagi silitada tibukesti, hõbedasi.

Ah, mis armsad nad olid! Vaata, vaata kaua neid —

imelikud ilusad loomad, istuvad keset virvendavat merd, tasa, tasa. Vahel liiguvad, ei tee väljagi et nad olemas. Ja siis hakkab rinnus millegi pärast kuum, ja oled püsti hädas, et nad nii kaugel, lagedas vees.

See oli selgel kevadisel hommikul. Lumi oli sulanud ja selle tagajärjel lainetasid ojadeäärsed aasad, kuid jõgi ujutas enese alla terved külameeste heinamaad. Ja nüüd, et muna pühad väga ligidal olid, siis oli Kurru-Kai kangesti mures, sest külma talve tõttu ei tahtnud kanad kuidagi munema hakata. Kallid pühad aga liginesid, pere ootas muidugi esimesel pühal kirjused mune pajutibudega laual seisvat, aga nüüd — Kaiel oli ainult 15 muna ja iga inimene tahtis ometi 5—6 tükki saada. Ja tibudega oli sama lugu, enne pühi polnud palju vee alanemist loota, sookraavidest voolas ühtepuhku juure, kes säält külmast veest nad ära toob.

„Ei, sel aastal pole enam otsa ega aru! Pean õige Mikule rääkima, ehk saab nad kuidagi kätte“, arvas Kurru-Kai.

Miku oli asjaga kohe nõus, kutsus õe kaasa. Õues hämardas juba. Pajud sädelesid tume-pruunikas vees, ent viideviku tõttu olid kui suviöö haldjad kesk hurmavaid niite. Mimmi ja Miku säädsid minekule — seakünaga lahtisele, tumedale merele, vesihaldjaile kutsumata külalisteks. Mimmi kükitas ühel küna otsal, Miku — teisel, mõlemad lükkasid teivastega sõiduriista ääretule merele. Oli väga hull-naljakas sõita künaga, tihti väärus see ning oli ümber minemas. Siis kiljatas Mimmi ja oli valmis jaluli aprillikuu külma vette hüppama.

„Ää nüüd kisenda, ega's na kergesti lähe!“ manitses Miku.

„Aga nüüd sõidame selle kõige suurema põõsa juure, seal on ilusad, suured tibud“, rääkis Miku.

„Tea, kui sügav siin on?“ päris Mimmi.

„Eks sinu ikka ära uputab.“

„Ja sind ei uputa?“

„Ei! Kus ta mind uputab, ma mõistan ujuda.“

„Mina ka.“

„See ei aita kedagi.“

„Kuidas ta's sul aitab?“

Mimmi vehkles künas, viimane vaarus ja vett tuli üle ääre sisse.

„Lähme tagasi, mina ei tule enam!“ hädaldas Mimmi.

„Eks istu vakka, mis sa koonutad üle ääre. Ega's ma ilma tibudeta koju lähe.“

Jõuti põõsani. Miku laastas pussiga halastamatult põõsast. Tibud värisesid, mõningad langesid ehmatades vette ja virvendavad laine kesed kandsid sulgpehmeid tibukesti ikka kaugemale — võib olla ojasse, säält jõkke ja jõest ääretusse merre. Keset küna seisid tibu-oksad hunnikus, tumekurvalt lamasid sääli ja emake põõsas jäi neile raagus järele vaatama.

„Saab küll, hakkame minema, mul on külm,“ rääkis Mimmi.

„Ükstapuha, hakkame.“

Küna jooksis sügavas vees peaaegu iseenesest. Miku lükkas kord veel õige tugevasti ja noolena lendas küna kunni järsku peatas nõksatades. Ei liikunud enam edasi ega tagasi. Küll lükkasid teivastega, küll väärutasid — küna ei pannud tähelegi.

„Eks nüüd oleme Ararati mäel“, pomises Miku.

„Pole muud teha, kui vette astuda ja küna lahti kangutada.“

„Astu üksi, mina küll ei julge.“

„Mis ei julge, vaat' varsi pime käe, tee ruttu.“

Mimmi haaras tibud sülle, istus küna põhja ja Miku astus vette.

Mis sa's tahad! Miku lükkas kõigest jõust, küna libises Ararati mäelt — ja kaldus õnnetuseks küljeli. Mimmi kadus korraks kõige tibudega vee alla, kobis siis kuidagi üles, kuid oli keeletu ehmatusest. Miku vaid naeris, vesi oli kõigest põlvist saadik, see tein'd tüdrukule midagi. Mimmi aga lõgistas nutuga hambaid ent hoidis kaenlas kramplikult tilkuvaid tibukesti.

„Kui nüüd ema näeb! Sa teed alati nihukesti lolla tükke, ma'i istugi enam moldi, jooksen otsekohe veest läbi, tulgu kas või üle pea.“

Ja Mimmi panigi tibudega jooksu. Vesi ei tulnud üle pää küll kuskil, toa ukse ette jõudes nägi ta Mikut künaga

ääretul merel. Pajud olid pikkade hallide habemetega aga Miku künaga justkui must tont nende seas. Solistas teibaga vees ja hiilis nagu varas kalda poole.

Pühade laupäev. Ilm oli väga kevadine. Kurru pere-naine jooksis vidinal mööda õuet, küll aita, küll lauta ja jälle tupp. Mikut Mimmit otsisid laudil kanapesi, sest oli päeva-selge, et vana valge loksus ja tihti kadunud oli, ja seadus oli sarnane, et see, kes pesa leiab, saab pooled munad enesele. Miku ronis käpakil kõik nukad läbi, enesel süda täis suuri lootusi.

„Noh, leian pesa ja oma nelikümmend muna on ehk sees! Mis sa tahad. Kakskümmend muna pühadeks! Ja emalt veel viis, see on kakskümmendviis muna, siis võiks tõesti terved külapoiste munad puruks koksi! Kus hullu koha peal see pesa võib olla!“

Miku otsis, püherdas heintes, Mimmi ei viitsinudki hästi otsida, ronis niisama heinahunniku otsa ja libises jälle alla. Siis silmas Mimmi õlekubude juures midagi valget. Piste käis rinnust läbi, ta ei lausunud sõnagi, läks pikalt valge asja poole. Mimmi puudutas jalaga asja ja korruga kisendas kana — prääks, tok, tok, took, tokk, tokk! Pesa! Miku, pesa! Ma leidsin!“

Kana lendas hirmunult kõrvale ja Mimmi luges põlvedel mune.

„Pagana tüdruk!“ pomises Miku. „Oleks ma nüüd ise leidnud, aga ta kooserdab ikka säääl, kus tarvis pole.“

Pesas oli kakskümmend muna; pooled pidi Mimmi enesele saama, Miku aga palus väga ärdasti, et ta ometi sest kümnest pooled temale annaks, sest kui ta ise oleks leidnud, oleks kohe seda teinud.

Ligines õhtu. Miku tuli aida päält kuivanud kase vih-tadega. Raasis lehed oksilt, pani patta, Mimmi tuli muna-korviga, ja kui vesi kees, lasti munad patta ning siis keesid nad säääl kase lehis kunni muutusid peaaegu tume-kollasteks. Oli kiusatus neid mitte kohe süüa, aga siiski — esimesel pūhal süüa oli suurejoonelisem. Ema oli toonud poest lakki ja Mimmi oli nüüd munalakkimisega ametis. Punased, sinised, kollased, kullased olid munad, kuid Mimmi enese käed olid

samased, kui pühade munad, ja et nad pärast vaatamata tuhaga hõõrumise pääle enam puhtaks ei läinud, siis pidi Mimmi pühadeks leppima kätega, mis olid kirjud, kui pühade munad. Miku ei läbenud olla siin juures. Osalt sellepärast, et munad panid ta võitlema iseenesega, sest hää meelega oleks nad puha korruga ära söönud ja sellepärast otsustas ta neid enne homme hommikut mitte vaadata; osalt ka sellepärast, et

Mimmi sai viis muna teistest rohkem ja Miku sai ka, kui tasu kanapesa leidjaile. Mimmi aga otsustas oma viis külatüdurukutele jagada, kui need pärast külla tulevad mune koksima. Vahepeäl hiilis ka Miku tuppa, ta mõtles enese täna hommikul esimese olevat, kuid imestades leidis juba laua kaetud olevat, ja hõbekurbade, siidiste tibukeste mõjul tärkas mõlemis lastes iseäraline pühade tuju. Mimmi seisatas õue uktsel, tõmbas käega Mikut:

„St! Tasa ole, jänesed!“ sosistas Mikule.

Väike orase põllulapike kubises tillukestest sõstrasilmistest olevustest, nad olid kõik lumivalged, nagu lumipallid, tillukesed kõrvad kakis, ainult üks oli süsimust. Kuid teised ei pelganud teda sellepärast sugugi, aga ta paistis millegi pärast teiste seast kangesti silmi. Sirkasid risti rästi üle põllu, nokkisid vahel mõne orase libe, tõusid kõks tagujalule ja olid nii kentsakad, et Miku vägisi naerma pahvatas. Siis seisis nad järsku kõik tagujalul nagu ime kometid, vana jänes sirkas aida poole, pisikesed kullerdades nelja järele.

„Küll oleks tore, kui nad taldrekul laual seisaksid“, arvas Mimmi.

„Jah! Mine pane nihukesed nõelad taldrekule!“

D. N. Mamin-Sibirjaki järele J. Oro.

III.

Kõnnib tuul Studjoonõil, kuhjab kokku süllakõrgusi hange, ulub metsas, kui näljane hunt. Eleska hurtsik on täitsa lumme vajunud, ainult korsten mustab veel ning puhub taeva poole sinist suitsu.

Möllab vihane tuisk juba teist nädalat. Kaks nädalat pole ka Eleska oma hurtsikust jalga tõstnud, istub toas nukralt oma haige koera juures. Musgarko lamab maas, peaaegu ei hingagi. Vist on surm tulemas.

„Südamekene, kullakene...“ nutab vanamees, suudel-
des truud sõpra. „Ütle ometi, vaesekene, kus on valu?“

Midagi ei kosta Musgarko, endiselt vaikib. Ammugi tundis ta lõpu lähedal olevat, aga ei piiksatagi... Nutab, kaebab vanamees, aga aidata ei saa: pole ju rohtu surmaohu vastu. Ah, milline õnnetus pidi veel tulema!... Musgarkoga suri vanakese viimane lootus, polnud ainustki lohutust, ei jää temalegi miud üle, kui surra. Kes otsib nüüd oravaid, kes kohutab haukumisega tetri, kes jälgib põtra? Sureb Eleska Musgarkota, julm näljasurm ootab teda. Leiba jätkub vaevalt kolmekuningani, ning siis pane hambaä varna...

Ulub tuul, möllab vihane tuisk akna taga, aga vanake istub toas ja mäletab päivi, mil viibis ühes Musgarkoga, mil

käisid seltsis jahil saaki otsimas. Kuidas nüüd koerata läbi saad?

Ja siis veel hundid... Küllap said nemadki õnnetusest haisu ninna, et hurtsikule kartmatult lähenesid. Terve öö ulusid seinaga taga südantlõhestavalt. Pole ju nüüd kedagi, kes neid hirmutaks, nende päale hauguks, laskekaugusse meelitaks... Tuli meelega vanale juhuseks, kuis tahtis teda surmata hulkurkaru. Hulkuriteks kutsutakse neid karusid, kes sügisel koopa pugemise viivitavad ning talvel veel mööda metsi ümber uitavad. Sarnane hulkur on kaunis kardetav elukas... Hakkaski karu vanamehe hurtsiku ümber luusima: tundis vist toidutagavarade lõhna. Kaks korda ronis katusele ning kaapis lund. Iga öösi tuli. Viimaks murdis aida ukse maha ja viis vanamehel kõik kalad aidast ära. Karu tembutamine läks viimati väljakannatamatuks. Vihastas vanamees äärmiselt, laadis vintpüssi kuuliga ning läks Musgarkoga ühes häbemata looma karistama. Karu sööstis kohe vanamehe kallale enne, kui see sihtidagi jõudis, olekski vist Eleska elunatukese võtnud, kui Musgarkot poleks olnud. Koer kargas metsalisele seljatagant päale ning tõmbas ta peremehe kallalt, ent Eleska kuul pole iganes veel märgist kõrvale jooksnud... Polnud vähe neid juhtumisi, kui koer peremehe elu päästis.

Musgarko suri jõulu eel, kui metsas pakane paukus. See oli öösel. Eleska lebas naril ja tukkus. Korruga jahmatas ta otsekui ussi salvamisest. Kargas üles, puhus leel tule põlema, süütas peeru, lähenes koera asemele — Musgarko oli surnud. Külma jüdin jooksis vanal üle selja: see oli ka tema surm.

„Musgarko, Musgarko!“ kordas vana, silitades oma elutumat sõpra. „Mis hakkab ma sinuta päale?“

Ei tahtnud Eleska, et hundid sööks Musgarko surnukeha, seepärast mattiski ta aida muldpõrandasse. Kolm päeva raius külmanud mulda, tegi haua, ning pisaratega saatis truu sõbra viimsele puhkusele.

Jäi vaid kukk, kes endiselt äratas aeg ajalt. Ärkas vanake, ent kohe tuli meele Musgarko. Lõpmata valu oli see meeletuletus kadunud sõbrast. Pole kellegagi enam kõnelda...

Muidugi on ka kukk huvitav lind, aga ikkagi lind, ega saa millestki aru, mis talle räägid.

„Oh, Musgarko!“ kordas vanake sageli, tundes, kuidas iga päevaga kõik halveneb.

Vaesed unustavad kurvastuse tahes või tahtmata oma töö juures. Nii oli ka siin. Leivatagavara oli lõpukorral, ja Eleskal tuli hakata kõhu eest hoolt kandma, oli tarvis toitu muretseda. Ning teiseks, oli lõpmata igav üksinda hurtsikus olla.

„Ah, jätan kõik siia paika ning lähen kodumaale Kolvale, ehk Tsherdüni!“ otsustas vana viimati.

Säadis suusad korda, millega omal ajal oli põdrajahil käinud, pani reisipauna valmis, võttis ühes viie päeva moona, jättis jumalaga Musgarko haua, ning astus teele. Ka kukest oli hale, selle võttis kaasa: pani kotti ja läks. Jõudis vanake kivikinguni, vaatas tagasi hurtsiku poole ning puhkes härdasti nutma: kahju oli soojast pesast lahkuda, kus nii mõndagi üle elatud.

„Jumalaga, Musgarko...“

Vaevaline oli tee talvituspaigast Kolvani. Esmalt läks suuskadel mööda Studjoonoid. See oli kerge, ent pärast algas mägestik, ning vanakese jõud hakkas raugema. Endisel ajal jooksis, kui põder mägedes, aga nüüd tundis väsimust juba kahekümne versta pääl. Heida kas või pikali ja sure... Kaevas sügava augu lumme, laotas oksad alla, tegi tule üles, sõi, mis kotis oli, ning heitis puhkama. Kuke mähkis soojalt kinni... Oli väsinud ning uinus kohe. Kaua ta magas, seda ei teadnud, aga ärkas kuke kiremisest.

„Hundid...“ vilksatas mõte.

Tahab tõusta, aga ei saa, otsekui oleks tugevate nõõri-dega maa külge köidetud. Isegi silmi ei saa avada... Veel kord kires kukk ning vaikis: hunt viis selle ühes kompsuga august. Tahab tõusta vanake, teeb meeletumaid pingutusi, aga ei saa. Äkki kuuleb tuttavat haukumist: otsekui oleks Musgarko kusagil maa sügavuses haugatanud. Jah, see on tema... Läheneb, läheneb — tuleb vist jälgi mööda haistmise järele. Nüüd, nüüd, on juba üsna augu äärel, kus lebab

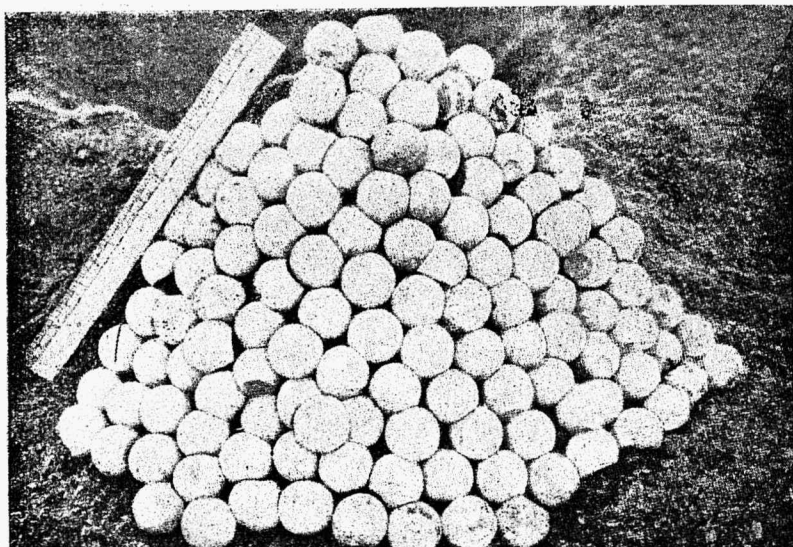
Eleska... Avas vanake silmad ning näeb: ikka tõesti Musgarko ning temaga ühes sama vogul. Musgarko esimene peremees, kelle vanake kord lumme mattis.

„Sina siin, vanaisa!“ kõneleb vogul ja ise naerab. „Tulin sulle järele...“

Lõõtsus külm tuul üle maa, raputas laia lund kõrgete kuuskede ladvalt vanakese surnukehale: hommikul polnud asetki näha august, kus puhkas Eleska.

Ühe kilpkonna munetud munad.

ISEÄRALISED MUNAD JA NENDE MUNEJAD.

Kuidas sisalikud, konnad, kilpkonnad, maod, putukad ja limulised munevad.

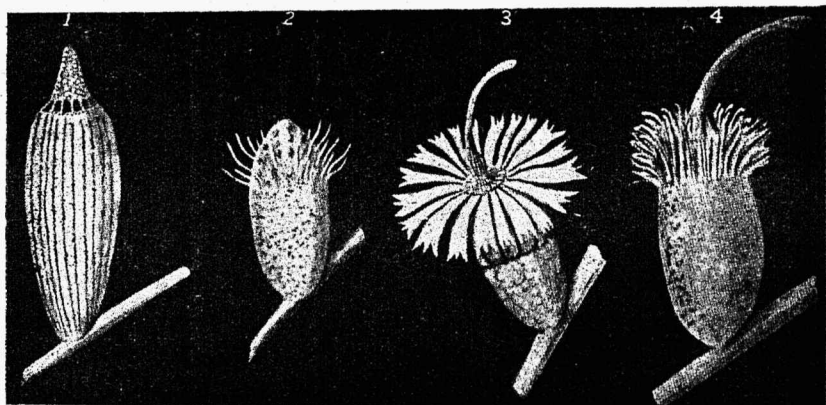
hk küll kõik hästi teame, et linnud munevad, kuid ei ole mitte sama üldiselt tuntud, et mõned roomajad ja imetajadki oma sugu sel kombel jätkavad.

Austraalia nokkelajas (*Ornithorhyncus paradoxus*) kuulub imetajate hulka, kuid muneb sellest hoolimata. Oma nime on ta saanud laiast, õhukesest nokast, mis kujunemise lõpule jõuab alles looma täisikka jõudmisel. Kõigi jalgade küljes on tal ujumislestad, esijalgade lestad on küüsisutki pikemad ja sünnitavad jalgade alla nagu mingisugused padjad. Lestad on teatavasti ujumisel suureks abiiks, aga kui nokkelajal tarvis on kaevada esikäpade küüntega pikki maa-aluseid käike, siis näivad need esimese pilguga vaadates teda töös takistavat. Ja nii nad oleksid kahtlemata, kui loom neid tarbekorral kokku ei kääricks, nii et küüned oleksid vabad tööle. Käigud lõpevad urkaga, kuhu

emane muneb kaks muna. Munade koor on pehme ja valge, nende pikkus paar sentimeetrit.

Roomajaist enamjagu muneb, mainitagu neist vaid krokodillid, alligaatorid, mõned madude seltsid ja sisalikud, vee- ja kärnkonnad.

Krokodillid ja alligaatorid munevad korralt hulga mune, paaristkümnest kunni kuuekümmeni. Munad ei ole siiski par-dimunadest suuremad.

Parasiitide munad.

1. Ühe Aasia linnu täi muna.
2. Kana täi muna.

3. Paabulinna täi muna.
4. Austraalia maleo täi muna.

Emane kaevab koopa liivasse, muneb sinna munad ja katab koopa kinni.

Munade haudumine jääb lõõskava päikese hooleks. Kuid mõned seltsid näivad isegi eelistavat haudumist, asetudes selle koha pääle, kus munad peidus, ja kui pojad tunnevad endid küllalt tugevad, et maailma tulla, siis öeldakse, et nad seda rääksumisega emale kuulutavad. Siis ema kaabib kohe munade päält mulla ära ja pojad murravad munakoore selle jaoks kasvanud erilise hambaga katki.

Kilpkonnad munevad, kes suuremaid, kes vähemaid mune, asetades need maa sisse kaevatud koopasse. Munad koopas, loobitakse muld uuesti pääle, ja on nähtud, kuidas sääli kilpkonn paiga jalgadega siledaks tallab, et kaevamine silma ei torkaks.

Kilpkonn ei peida mitte alati mune; teinekord kukutab ta need ainult kuhugi prao vahele, ertti kui maa on kaljune ja pragunenud. Kõik ülalmainitud loomade pojad sünnivad munast, ent kui vaatleme sisalikke ja madusid, siis märkame, et ühed sünnitavad elavaid poegi, teised jälle munevad.

Sisalikud harilikult vaatavad endile munemispaigaks liivasse kaevatud koopa. Mõned seltsid valivad seks ka pakside lehtede ja põõsaste peidus olevad paigad, aga tuleb ette, olgugi harva, et munad jäetakse paljale liivale või kaljule ilma mingi varjuta. Üks suur sisalik, keda kutsutakse monitoriks, öeldakse mõnikord munevat valgete sipelgate pessa. Munad on 5 sm. pikkused, ja maa-asukad loevad neid suureks maiusroaks.

Maod munevad suuremalt osalt kõik. Munad on kujult pikergused, koor nagu pehme nahk. Nende haudumine jäetakse harilikult päikesepaiste hooleks. Teised maod jätavad oma munad mädanevate kasvude sisse, ja nende sünnitatud soojus peab haudumise eest hoolt.

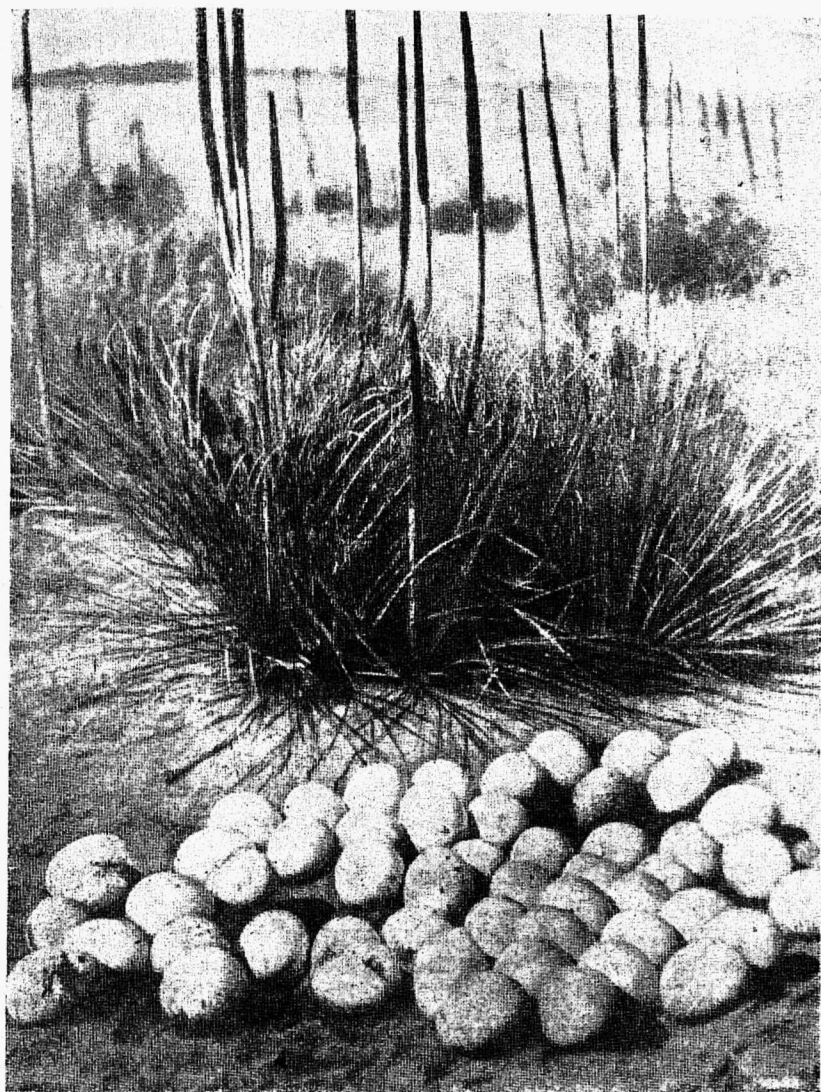
Python-maod hauduvad siiski ise omad munad. Nad keerutuvad nende ümber rõngasse, ja haudumise ajal, huvitav küll, tõuseb nende kehasoojus mõne astme võrra.

Konnade munad on harilikult väikesed, aga neid on jälle seda rohkem. Neid hoiab koos süldisarnane aine, kust pojad välja tungivad. Mõned puukonnad erinevad siiski muist, munedes vaid mõned harvikud, õige kogukad munad, ja Salomoni saartel on maakonn, kelle munad on biljardi kurni suurused; neist munadest tulevad juba täitsa arenenud konnad.

Lõpuks olgu mainitud veel hiigla-limuline. See munes valgeid, laitmata ilusaid mune, mis varblase munadest vähemad ei ole. See karp-limuline on ise paarkümmend sm. pikk, ja on niisuguseid kohti, kus selle liha küllalt kõlbulikuks peetakse söömalauale panemiseks.

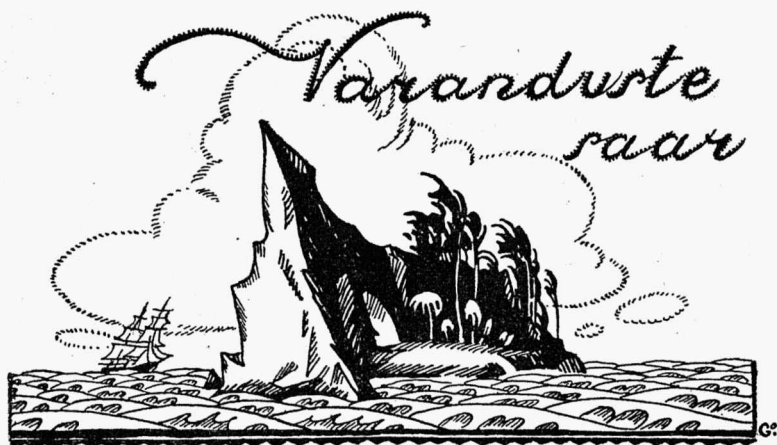

Jaanalinnu pesa.

See päevapilt on võetud Austraalia jaanalinnu-fermis (talus, asunduses). Tagapool näeb heinpuid. Ühel jaanalinnul on harilikult 3—4 emast, kes kõik oma munad ühte ja samasse pessa munenud ja neid siis kordamööda käivad haudumas.

Robert Louis Stevensoni romaan.

Viies peatükk.

Pimeda mehe surm.

u uudishimu kaalus hirmust siiski üle, sest ma ei mallanud jääda, kus olin, vaid roomasin uuesti kaldale, kus pääd põõsa taha varjates terve tee võorastemajani võisin silmitseda. Jõudsin vaevalt aset võtta, kui vanlased hakkasid seitsme- või kaheksakesi joostes ja jalgadega maanteed müdistades pärale jõudma, laternakandja kõige ees. Kolm meest jooksis käsikäes, ja isegi läbi udu seletasin, et keskmine neist oli pime kerjus. Kohe näitaski ta hääl, et mul oli õigus.

„Lõhkuge uks!“ hüüdis ta.

„Teie käsul,“ kuuldus paar-kolm häält, ja kohe algas tormijooks „Admiraal Benbov’le“, kusjuures laternamees oli teiste taga; siis nägin neid seisatavat ja juttu ajama jäävat, nagu üllatuses, et uks oli avatud. Kuid peatus oli üürrike, sest pimeda käsusõnad kostsid uuesti. Ta hääl oli vali ja kõva nagu kihutaks teda äge viha taga.

„Sisse, sisse, sisse!“ hüüdis ta ja kirus mehi viivituse pärast.

Neli-viis meest kuulsid otsekohe sõna, kuna kaks jäid võika kerjusega maanteele. Järgnes vaikus, siis äkitselt üllatuse hüüd, ja keegi hõikas majast:

„Bill on surnud!“

Kuid pime needis neid jälle viivituse pärast.

„Otsige ta läbi, neetud argpüksd, ja teised mingi, toogu kirst teiselt korralt alla,“ hüüdis ta.

Kuulsin nende jalgade trampimist vanal trepil, millest terve maja alusteni pidi vabisema. Silmapilgu aja pärast kostis uusi imestushüüdeid; kapteni toa aken paisati kolinal lahti, et klaas katki tärises ja keegi kummardas kuupaistel välja, nii et pää ja õlad näha olid, ja kõnetas oma all maanteel seisvat kerjust.

„Pev,“ hüüdis ta, „keegi on siin ju ära käinud. Kirstu sisu on üsna segamini loobitud.“

„Kas on see veel alles?“ mõirgas Pev.

„Raha on alles.“

Vanamees kirus raha põrgu põhja.

„Mitte raha, vaid Flinti ülestähendused!“

„Neid pole siin kusagil,“ vastas mees.

„Kuulge, teie säääl all, kas on nad Billi taskus?“ hüüdis pime uuesti.

Võõrastemaja uksele ilmus teine mees, arvatavasti sama, kes kapteni surnukeha läbi otsis. „Bill on otsast otsani läbi soritud,“ ütles ta, „temalt me ei leidnud midagi.“

„See on pererahva tegu — oh seda põngerjat! Oleksin tal silmad pääst välja pistnud!“ karjus pime. „Nad olid natukese aja eest siin — üks oli riivis, kui sisse katsusin minna. Kasige minema poisid, otsige nad üles.“

„Muidugi, nende küünal on ju siin,“ ütles aknal seisev mees.

„Joose ja muretsege nad siia! Ajage terve maja pahu-pidi!“ kordas Pev kepiga maanteele pörutades.

Algas mäss ja möll meie vanas majas, rasked sammud askeldasid sinna-tänna, mööblid visati kummuli, uksi lõhuti, kunni kaljudki rõkkasid ja mehed uuest ükshaaval maanteele ilmusid, teatades, nad ei olevat meid leidnud. Just samal pilgul kostis veel kord läbi öö endine vilehää, mis mind ja mu ema surnud kapteni rahakasti juures hirmutanud, kuid seekord selgesti ja kahekordselt. Pidasin selle algul nõnda ütelda pimeda lahingupasunaks, millega ta mehi pääletungimisele kutsus, kuid nüüd leidsin, et hää tuli küla poolt olevalt mäekingult ja märkasin selle mõjust meestesse, et see oli hoiatus läheneva hädaohu eest.

„Jälle Dirk,“ ütles keegi. „Kaks korda! Nüüd paneme jooksu, poisid!“

„Või jooksu, lontrus!“ karjus Pev. „Dirk oli alati narr ja argpüks — teda ei maksa tähele panna. Nad peavad siinsamas üsna ligidal olema, otse teie külje all. Kähku, otsige nad üles koerad, oo põrgu tulgu appi, oleksid mul silmad pääs!“

See hüüe näis mõju avaldavat, sest kaks meest hakkasid siin-säääl vana koli sees kobistama, kuid nähtavasti väga vastu

tahtmist ja alatasa hädaohtu meeles pidades, kuna teised jäid loiuult maanteele ootama.

„Tuhanded oleksid teil nagu oksalt võtta, narrid, ja teie vahite veel! Saaksite rikkaks kui kuningad, kui nad kätte leiaksite, ja ometigi veate seanahka, kugi teate, et nad on kõik lähemas läheduses. Ükski teist ei julgenud Billi näole minna, ja mina pime ja silmitu julgesin! Ning nüüd kaota veel teie viletsuse pärast see ainukene võimalus! Pean jääma armetuks sandiks nagu senni ja viina nuruma, kuna võiksin tollas sõita! Oleks teil niigi palju julgust kui ussil koogikarbis, te leiaksite nad siiski üles!“

„Pagana päralt, Pev, meil on ju dubloonid käes,“ torises üks.

„Võib olla, peitsid nad ta ära,“ ütles teine. „Lepi kullaga, Pev, ja ära lõuga.“

„Ära lõuga!“ see oli õige sõna. Pev sattus niisugusesse vihatuhinasse, et hakkas ärevuses paremale ja pahemale hoope laduma, nii et kaigas mitmegi mehe turjale vuhises.

Ulakad vaatasid pimedat saadanat ja kirusid teda koledate ähvardustega, asjata katsudes keppi ta käest kiskuda.

See kakelus päästiski meid, sest kuna see veel edasi möllas, kostis küla poolt künka tipult teine hääl — kihutavate hobuste kabjaplagin. Peaaegu samal ajal sähvis põõsasaiast pistoli leek ja kõmas pauk — kuid see oligi nähtavasti viimne hädaohtu märk, sest röövlid pöörsid selja ja lippasid igas sihis laiali, üks üle kingu mere poole, teine poolpõiki üle seljandiku ja nii edasi, kunni poole minuti pärast enam polnud kedagi näha pääle Pev'i. Tema nad olid maha jätnud, kas ääretu hirmu pärast või kättemaksmisest ta sõimu ja hoopide puhul, seda ei tea, kuid igal juhtumisel sammus ta säääl edasi-tagasi mööda maanteed, käsikaudu kobades ja seltsilisi hõigates. Viimaks läks ta joostes väärasse sihti mõne sammu minust mööda küla poole, hüüdes:

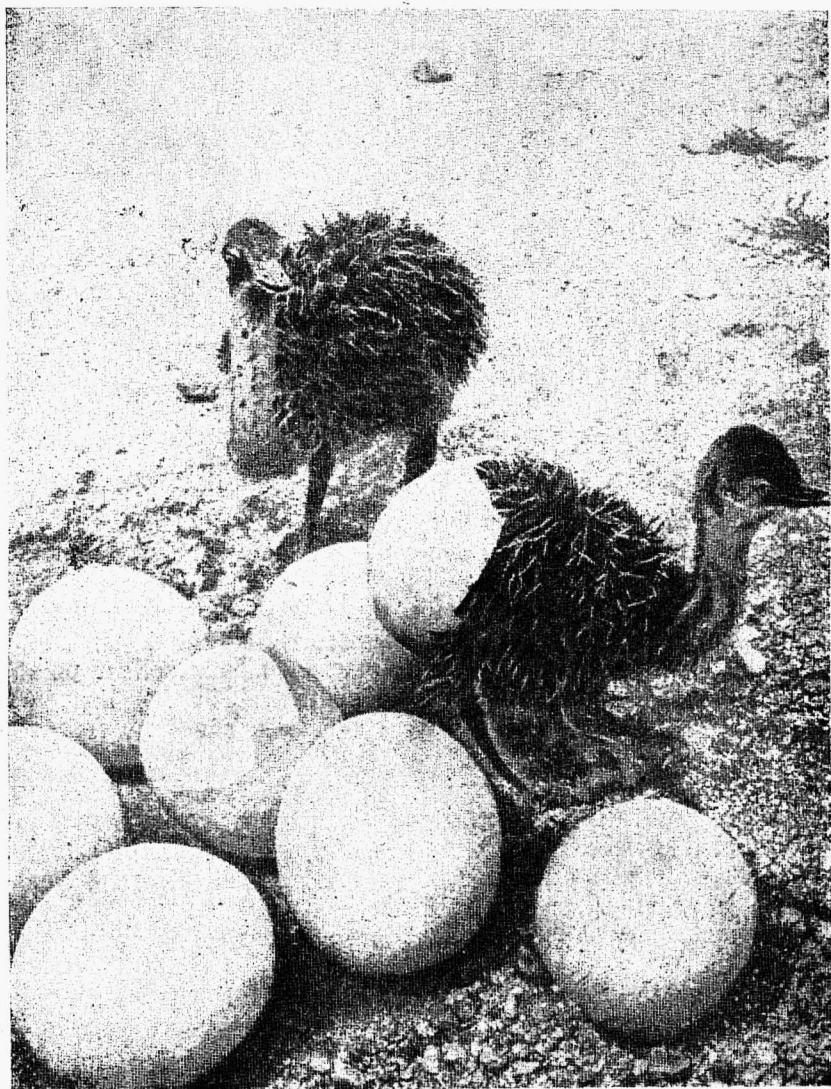
„Johnny, must koer, Dirk, ärge jätke vana Pev' maha — päästke vana Pev!“

Just siis jõudsid hobused künka harjale ja viis kunni kuus ratsanikku ilmusid kuuvalgel nähtavale ja vajusid täie hooga mäeveerust alla.

Pev märkas eksitust, pööras karjatusega tagasi ja tormas otse kraavi poole, mille servast alla veeres. Kuid kohe oli ta jälle jalul ja tegi uue põgenemiskatse, seekord just esimese hobuse jalge alla sööstes.

Ratsanik katsus teda säästa; kuid asjatult. Pev kukkus maanteele heleda, kaugele kostva kiljatusega, ja neli kapja tallasid ja sõtkusid ta oma alla ja tormasid edasi. Ta kukkus küllakile, vajus rinnuli ja jäi liikumata lamama.

Munast tulnud jaanalinnu pojad.

Päele pesas olevate munade õeldakse veel pesa ümbergi olevat mune, mis emased sinna jätavad, et neid poegadele toiduks murda.

Kargasin jalule ja hõikasin ratsanikke. Nad tõmbasid ohjad tagasi, heidutatud juhtumisest, ja ma tundsin nad ära. Üks, kes ratsutas teiste taga, oli poiss, kes oli külast doktor Livescy poole läinud; muud olid tolliametnikud, kellega ta teel oli kokku juhtunud ja mõistlikul viisil märganud kohe tagasi tulla. Inspektor Dance oli kuulda saanud laevast Kittsi koopas ja oli meie poole teele rutanud, mis asjaolu tõttu surmast pääsimegi.

Pev oli surnud ega liigutanud oimu. Mis puutub emasse, siis saime ta külas külma vee ja soolade abil varsi meele-märkusele, ega olnud hirm talle suurt kahju teinudki, kuigi ta ikka veel puudu jäänud raha taga kurtis. Inspektor ratsutas nii ruttu kui jõudis Kittsi koopa poole; aga kuna mehed sunnitud olid hobuste seljast maha tulema ja mäest alla ronima, ühtlasi hobuseid talutades ja ajuti koguni toetades ning kogu aeg salalõksu ees varjul olles, siis ei olnud ime, kui nad koopa juure jõudes purjeka juba leidsid teel olevat, kuigi veel mitte kaugel rannast. Inspektor hõikas laevamehi. Kellegi hääl vastas nõuandega valge eest hoida, muidu ta saavat laengu seatina keresse, ja kohe pääle seda viliseski kuul otse ta käevarre juurest mööda. Varsi jõudis laev neeme taha ja kadus. Mister Dance seisis, nagu ta ütles, „oimetult kui liivas siplev kala“, ja ainuke pääsetee, mis tal jäi, oli, et ta mehe B-sse saatis laeva eest hoiatama. „Kasu sellest pole,“ ütles ta, „nad panid jooksu ja asi sellega. Siiski,“ lisas ta juure, „olen rõõmus, et va' Pev kanda sain rõhuda,“ sest siis oli ta mu loo juba kuulnud.

Läksin tema seltsis tagasi „Admiraal Benbovsse“ ega oska vist ükski kujutella, missuguses seisukorras maja oli; seinakellagi olid need ulakad mind ja mu ema taga otsides maha visanud, ja kuigi polnud midagi ära viidud pääle kapteni rahapauna ja natukese hõberaha letilaekast, nägin siiski kohe, et olime pankrotis. Mister Dance ei saanud asjast kuidagi õiget aru kätte.

„Teie ütlete, nad viisid raha ühes? Jah, Havkins, mida nad siis õige veel otsisid? Kas nad ehk tahtsid veel raha?“

„Ei, mitte raha,“ vastasin talle. „Usun, asi, mida nad taga otsisid, on mu põuetaskus, ja pean tunnistama oleksin rõõmus, kui saaksin ta kindlasse paika mahutada.“

„Õigus, poiss, muidugi teada,“ ütles ta, „võtan ta oma kätte, kui soovid.“

„Mõtlesin, et vahest on Dr. Livescy nõus“ — algasin mina.

„Teadagi, teadagi,“ katkestas ta mind väga häätahtlikult, „enesestki mõista — ta on härrasmees ja ametnik päälegi.“

Ja kui hakkad asja mõtlema, siis võiksin ju väga hästi ise sinna ratsutada ja temale või skvairile lugu teatada. Pev vaeseke on surnud, sinna pole parata; kahju mul tast ei ole, kuid, võib olla, katsuvad mõned seda minu kui kuningliku tolliametniku kahjuks käänata. Tead mis, Haykins, kui tahad, võtan su endaga ühes.“

Täna sin teda südamest ettepaneku eest ja me läksime tagasi, kus hobused ootasid. Sennikaua kui emale oma kavatsuse teadustasin, olid kõik ju sõiduvälis.

„Dogger,“ ütles mister Dance, „Teil on tubli hobune, võtke poiss oma juure.“

Niikui hobuse selga kobisin, käega Doggeri võõrihmast kinni haarates, andis inspektor käsu, ja salkkond liikus kiires traavis maanteed mööda Dr. Livescy maja poole.

K u u e s p ä ä t ü k k .

Kapteni paberid.

Kihutasime kogu tee tuhatnelja kunni jõudsime Dr. Livescy ukse ette. Maja oli eest pime.

Mis ter Dance käskis mind maha hüpata ja koputada, ja Dogger vabastas ühe jaluse, et mind alla lasta. Uks avati peaaegu otsekohe teenija tüdruku poolt.

„Kas Dr. Livescy on sees?“ küsisin.

Ei, ütles teenija, ta käinud õhtupoolikul kodus, kuid läinud kohe mõisamaija skvairi juure õhtut veetma.

„Siis läheme sinna, poisid,“ ütles Dance.

Kuna maa oli lühike, ei läinud ma enam hobuse selga, vaid jooksin Doggeri jaluserihmast kinni hoides aiaväravani ja säält pika, lehtedest lageda, kuupaistelise puiestikuga kaudu mõisani, mille ehitused valge reana sätendasid ümbritsevate vanade rohuaedade vahel. Siin tuli mr. Dance maha ja lasti ühes minuga esimesel sõnal sisse.

Teenija juhatas meid läbi vaipadega kaetud käigu suuresse raamatukogusaali, mille seinu täitsid raamaturiiulid ja rinnakujud, kuna skvair ja Dr. Livescy istusid kahelpool heledasti leegitsevat tuld ja suitsetasid piipu.

Ilalgi polnud ma skvairi nii ligidalt saanud vaadelda. Ta oli suur, üle kuue jala pikk mees, laiade õlgadega, kare, lahke nägu vanaaegsest rändamisest üsna kortsunud ja kriimunud ja punane. Kulmud olid tal süsimustad ja väga liikuvad, mis talle andis teatava mitte kurja, kuid ägeda ja valju ilme.

„Tulge siia, isand Dance,“ ütles ta väga väarikalt ja alanduvalt.

„Tere õhtust, Dance,“ ütles doktor noogutades. „Ja tere

õhtust, kulla sõber John. Missugune õnnelik tuul puhus Teid siia?"

Inspektor seisis sirgelt kui küünal ja jutustas oma loo nagu koolipoiss ülesande; ning oleksite pidanud nägema, kuidas mõlemad isandamehed ette kummardasid ja teineteise otsa vaadates üllatuse pärast isegi suitsetamise katkestaid! Kuuldes, kuidas mu ema võõrastemajasse tagasi läinud, löi doktor sõrmega nipsu ja skvair hüüdis: „Tubli!“ kusjuures kogemata piibuarre vastu kaminat pooleks peksis. Ning ju ammu enne seda oli mr. Trelawkey (nagu mäletate, oli see skvairi nimi) püsti tõusnud, nagu kuuleks ta nii paremini, puuderdatud paruka maha võtnud ja nõnda istuma jäänud, päris veider näha oma peaaegu paljaks pügatud, musta päälaga.

Viimaks jõudis Dance jutuga lõpule.

„Isand Dance,“ ütles skvair. „Te olete tubli mees. Ja see, et selle nadikaela otsa ratsutasite, on minu arust sama mehine tegu kui nõelussi tapmine. Kuid Havkins on tore poiss, nagu näib. Havkins, olge häa, kõlistage seda kella! Isand Dance'ile kulub natuke õlut.“

„Kuulge, Jim,“ ütles doktor, „kas on Teil asi kaasas, mida mehed otsisid?“

„Siin ta on, doktor,“ ütlesin, talle vahariidest kompsu ulatades.

Doktor heitis pakile uuriva pilgu, nagu kiheleksid tal sõrmed seda avama, kuid selle asemel, et seda teha, pani ta kompsu rahulikult kuue tasku.

„Skvair,“ ütles ta, „kui Dance joob oma õlle ära, peab ta muidugi jälle ametikohuste täitmisele minema, kuid Jim Havkinsi jätan täna ööseks oma juure ja kui lubate, panen ette külma pirukat siia tuua ja talle õhtusõögiks pakkuda.“

„Kuidas soovite, Livescy,“ ütles skvair. „Havkins on teeninud paremat kui külma pirukat.“

Nii siis toodi suur pirukas tuppa ja pandi kõrvallauale, kus suure isuga sööma hakkasin, sest mu kõht oli tühi kui lõõts, kuna isand Dance sai veel mõned komplimendid ja lasti viimaks minema.

„Ja nüüd, skvair,“ ütles doktor.

„Ja nüüd, Livescy,“ sõnas skvair sama hingega.

„Ikka ilusti kordamööda, ilusti kordamööda,“ naeris dr. Livescy. „Kas olete kunagi Flintist kuulnud?“

„Või kuulnud?“ hüüdis skvair. „Või kuulnud, to ho hull! Ta oli kõige suurem kõriloikaja, kes merel sõitnud. Must habe oli Flinti kõrval armas lapsuke. Hispaanlased olid tema ees nii hirmul, et mõni kord tundsin otse uhkust, et niisugune mees oli inglane. Nägin Trinidadi ees oma silmaga ta purjeid,

ja see joodikust argpüks, kelle laeval sõitsin, ei häbenenud ta eest putkamast — Hispaania sadamasse!“

„Jah, olen ise temast mõndagi kuulnud siin Inglismaal,“ ütles doktor. „Aga küsimus on, kas tal oli raha?“

„Raha!“ hüüdis skvair. „Kas kuulsite Havinsi loo? Mida need kaabakad muud otsisid kui raha? Millest muust nad hoolivad? Mille eest nad panevad elu kaalu pääle, kui mitte raha pärast?“

„Küll me varsi näeme,“ vastas doktor. „Kuid Te olete nii ärevil ja põnevil, et Teiega võimata poolt sõnagi rääkida. Mida soovin teada, on järgmine: Oletame, et mul on taskus võti Flinti varandustele, kas on see varandus suur?“

„Suur!“ hüüdis skvair. „Nii suur, et kui Teil tõesti on see võti, lasen Bristolis sadamas laeva varustada ja lähen ühes Teie ja Havkinsiga varandust otsima, kuigi kulutaksin selle pääle terve aasta.“

„Hüva,“ vastas doktor, „hää küll, kui Jim on nõus, avame paki,“ ja pani selle lauale.

Komps oli kinni õmmeldud, ja doktor pidi oma arstiriistad välja võtma ja õmbluse lõikuskääridega lahti harutama. Pakis oli kaks asja — raamat ja pitseeritud paber.

„Kõige päält vaatame raamatut,“ tähendas doktor.

„Skvair ja mina vaatasime üle ta õla, kui ta raamatut avas, sest dr. Livescy oli mu lahkesti kõrvallaualt, mille ääres sõin, oma juurde kutsunud otsimise lõbust osa võtma. Esimesele küljele oli kõigest mõni sõna kriipseldatud, nagu ka mõnikord sulge käes hoides igavusest või harjutuseks teed. Üks lause käis samuti kui tätoveeritud sõnad: „Billy Bonesi kallike,“ teine oli: „Isand W. Bones, tüürimees,“ siis „mitte tilka enam,“ „Palm Key taga ta sai pilhta,“ ja veel ühteist muud, enamasti üksikud arusaamata sõnad. Panin imeks, millega ta võis pilhta saada, kas noaga või millegi muuga.

„Sellest palju targemaks ei saa,“ ütles Dr. Livescy edasi lugedes.

Järgmised kümme kunni kaksteist lehekülge olid täidetud veidrate märkustega. Ühelt poolt rea otsas oli aastaarv, teiselt poolt rahasummade tähendus nagu harilikes arveraamatuis; kuid seletuste asemel leidis ainult riste mõlema ülestähenduse vahel. 12. juunil 1745 oli näituseks kellelegi jäänud võlgu seitsekümmend naelsterlingit, kuid põhjuse seletamiseks oli tehtud kõigest kuus risti. Mõnel üksikul puhul oli küll kohanimigi juure lisatud, näit. „Caraccase tagga“, või ainult laiuse ja pikkuse kraad märgitud, näit. „62° 17' 20“, 19° 2' 40“.

Arvet oli peetud ligemale kakskümmend aastat, kusjuures ülestähendatud summad ajajooksul kasvasid, ja lõpuks oli

päale viit või kuut väära kokkuarvamist lõpusumma kokku võetud ja sõnad taha kirjutatud „Bonesi varandus“.

„Sellest ei saa mina küll aru ega otsa kätte,“ ütles dr. Livescy.

„Asi on päevaselge,“ hüüdis skvair. „See on selle alatu varga arveraamat. Ristid täidavad röövlite poolt põhjalastud või paljaks riisutud laevade nime aset, rahasummad tähendavad nadikaela saagiosa, ja kus ta kartis kahtlusi, näete selgemad märkused. „Caraccasa taga“ — vaadake, siin võeti mõni õnnetu laev ära. Jumal halastagu vaesekeste pääle, kes sääli teenisid, — need on ammu muutunud korallideks.“

„Õige!“ ütles doktor. „On ikkagi reisimisest kasu! Õige! Ja summad suurenevad sedamööda, kuidas ta auastmes tõusis.“

Raamatus enam muud ei leidunud kui mõned kohatähendused valgetel lõpulehtedel ja tabel Prantsuse, Inglise ja Hispaania raha ümberhindamiseks.

„Arukas mees!“ hüüdis doktor. „Seda ei saanud nina-pidi vedada!“

„Ja nüüd,“ lausus skvair, „asume teise juure.“

Paber oli mitmest kohast kinni pitseeritud sõrmkübaraga pitseri asemel; see oli ehk sama sõrmkübar, mille kapteni taskust olin leidnud. Doktor avas pitserid suure hoolega, ja seest kukkus saare kaart pikkuse ja laiusega, maalemineku-kohtade, majade, lahtede ja sissepääsude nimetustega ning kõigi üksikasjadega, mis seks tarvis läksid, et laev julgesti rannas võis ankrusse jääda. Ta oli umbes üheksa penikoormat pikk ja viis lai, kaju poolest paksu, lendmao sarnane, kahe ilusa maast ümbritsetud sadamaga ja „Kiikri“ nimega märgitud mäekinguga keskkohas. Oli hilisemaidki tähendusi, kuid kõige tähtsamad olid kolm punast risti — kaks saare põhjaosas, üks edelas ja viimase juures selgel, kindlal käekirjal, millel puudus kõige vähem sarnasus kapteni kraakjalgadega, sama punase tindiga kirjutatud sõnad: „Varanduse pääosa on siin“.

Teisele küljele oli sama käsi järgmised read tähendanud:

„Suur puu Kiikrimäe veerul, üks pügal N.-pool N. N. O-d.

„Surnukere saar O. S. O. ja O.

„Kümme jalga.

„Hõbe pangad on põhjapoolses peidukohas, leiata ta idapoolse künka nõlvalt, kümme sülda lõunapool inimnäoga musta kaljut.

„Sõjariistad leiata hõlpsasti liivamäest üks punkt N-i pool põhjasadamat, siht umbes O. ja veerand N-i.

„J. F.“

See oligi kõik ; kuid hoolimata ülestähenduste lühidusest ja mõistatuslikkusest minu silmis täitsid need skvairi ja dr. Livescy rõõmuga.

„Livescy,“ ütles skvair, „jätke jalamaid oma vastik amet maha. Homme lähen Bristolisse. Kolme nädala pärast — mis kolme! — kahe nädala — kümne päeva pärast on meil kõige parem laev ja kõige tublim meeskond tervel Inglismaal käsutada. Havkins hakkab laevapoisiks. Sinust saab tore laevapoiss, Havkins. Te olete meie laevaarst, Livescy, mina hakkam admiraaliks. Kedruthi, Jocye'i ja Hunteri võtame kaasa. Tuuled saavad soodsad, sõit üürrike ja koha ega raha leidmiseks pole mingit takistust — ja raha saame kui raba, kui põhku, nii et kas või püherda sees, kas või söö seda, kas või priiska ja pilla eluotsani!“

„Trelawney,“ ütles doktor, „tulen Teiega ja panen pää pandiks, et ka Jim tuleb ühes ja näitab, mis ta suudab. Ainult üht inimest ma kardan.“

„Nii, kes see on?“ hüüdis skvair. „Ütelge selle koera nimi, mu herra!“

„Teid,“ vastas doktor, „sest Te ei oska suud pidada. Me ei ole ainukesed, kes teadvad, et see paber on olemas. Mehed, kes käisid täna võõrastemaja kallal — julged, kanged kõri- lõikajad — ja need, kes laevale jäid, ja veel mõnigi, kes ka ei viibi kaugel, on valmis kas või hinge andma, et raha kätte saada. Keegi meist ei tohi merele-minekuni üksi olla. Jim ja mina jääme esiotsa ühte, Teie võtate Joyce'i ja Hunteri Bristolisse kaasa, ja viimse minutini ei tohi me keegi sõnagi hingata sellest, mis oleme leidnud.“

„Livescy,“ kostis skvair. „Teil on alati õigus. Olen vait kui surnuhaud.“

TEINE OSA.

LAEVA KOKK.

Seitsmes peatükk.

Sõidan Bristolisse.

Läks enam aega, kui skvair arvas, enne kui saime sõiduvalmis, ja ükski meie kavatsusist — isegi mitte doktor Livescy plaan mind enese juure jätta — ei läinud täide. Doktor pidi Londonisse sõitma asetäitjat arsti otsima. Skvairil oli Bristolis rohkesti tööd, ja mina elasin mõisas vana metsahoidja Redruthi hoole all peaaegu vangi elu, kuid täis unistusi ja kõige võluvamaid, imelikke saarte ja juhtumiste aimusi. Mõlgutasin tundide viisi kaardi üle, mille üksikasjad mul kõik hästi meeles olid. Majahoidja toas tule juures istudes lähe-

nesin mõttekujutuses igast võimalikust sihist saarele, uurisin iga ta pinna ruutsülda, ronisin tuhanded korrad kõrgele harjale, mida kutsuti kiikrimäeks, ja nautisin ta tipult kõige imelisemaid, vahelduvamaid väljavaateid. Vahel kubises saar metslasist, kellega lahinguid löime, vahel kardetavaist elajaist, kes meid taga ajasid, kuid kõigis neis unistustes ei olnud midagi nii imeväärilist ja kurba kui meie tõelised juhtumused.

Nii kadusid nädalad, kunni ühel ilusal päeval tuli Dr. Livescy nimele adresseeritud kiri järgmise lisamärkusega: „Avada doktori äraoleku puhul Tom Redruthi või noore Havkinsi poolt.“ Käsku täites leidsime, või õigemini mina leidsin — sest metsahoidja sai ainult trükitud kirjast jagu — järgmise tähtsa sõnumi:

„Vana Ankru võõrastemaja Bristolis,
1. märtsil 17 —

„Kulla Livescy, kuna mul teadmata on, kas viibite mõisas või ikka veel Londonis, siis saadan selle kirja kahes eksemplaris mõlematesse paika.

Laev on ostetud ja korras. Ta ootab sõiduvalmilt ankrus. Ilusamat kuunarit pole maa pääl nähtud — laps võiks seda juhtida — suurus on kaheksasada tonni, nimi „Hispaniola“.

„Sain ta oma vanalt sõbralt Blandlylt, kes on kõigiti üllatavalt tubli poiss. Armas mehike otse orjas minu huvides, ja samati iga mees terves Bristolis, niipea kui saadi kuulda, missugusesse sadamase purjetame — varandusi otsima!“

„Redruth,“ ütlesin lugemist katkestades, „doktor Livescyle see asi vististi ei meeldi. Skvair on selle siiski välja loobisenud.“

„No kellel on seks enam õigust?“ torises metsahoidja. „Oleks tore, kui Svair ei tohiks doktor Livescy pärast enam suud lahti teha.“

Selle pääle loobusin igasuguseist seletuskatseist ja lugesin edasi:

„Blandly ise leidis „Hispaniola“ ja sai ta imeliku juhtumise tõttu pool-muidu osta. Bristolis on inimesi, kel on Blandly vastu hirmsaid eelarvamisi. Nad julgevad kinnitada, see aus mees tegevat raha pärast kõik, „Hispaniola“ olevat tema omandus ja ta olevat mulle selle pööraselt kalli hinna eest müünud — kõik selge laim! Ükski ei söanda siiski laeva hädust salata.

„Nii kaugelt läks kõik libedasti. Töölised — purjepanijad ja muud — olid muidugi viimse võimaluseni laisad, kuid lõppude lõpuks sai seegi vaev otsa, ainult meeskond tegi mulle muret.

„Soovisin kakskümmend meest — kaitseks metsinimeste, röövlite ja vaenlaste — prantslaste vastu — ja nägin vaeva kui hobune, enne kui sain poole tosinatki kokku, kunni saatus mulle just selle mehe muretses, keda tarvitsesin.

„Seisin laevatehases, kui üsna juhtumisi temaga jutule sain. Leidsin, et ta on vana merimees, kes peab siin võõras-temaja, tunneb kõik Bristol'i madrused, on maismaal haigeks jäänud ja sooviks koka kohta, et jälle merele pääseda. Ta tulnud sel hommikul randa soola lõhna hingama.

„Olin südame põhjani liigutatud — sama oleks juhtunud Teiegagi — palkasin ta paljast osavõttest koha päält laeva-kokaks. Pikk John Silur on tema nimi ja tal puudub teine jalg; kuid selle lugesin soovituseks, sest ta on jala isamaad kaitstes surematu Havkl'i all kaotanud. Tal ei ole paiukit. Livescy. Kujutage, mis jõledal ajal elame!

„Jah, mu härra, olin arvamisel, et leidsin ainult koka, kuid sain kauba pääle terve meeskonna. Silveriga kahekesi saime mõne päevaga trobikonna kõige sitkemaid merikarusid kokku — ilusad nad vaadata ei ole, kuid näo järele otsustades on nad kõikumata kindla meelega poisid. Vean kihla, et sarnastega saame kas või sõjalaeva vastu.

„Pikk John ajas koguni kaks nende kuue-seitsme hulgast minema, kelle juba olin palgata jõudnud. Ta näitas mulle jalapäält, et need olid just sedaliiki kollanokad, kelle eest vähegi tähtsamatel ettevõtetel tuleb hoiduda.

„Olen kõige paremas tujus ja täitsa terve, süön kui härg, magan kui kott, kuid enne ma rahu ei saa, kui kuulen oma vanu tõrvakuubi laevalael tampivat. Hõissa, merele! Varanduste saare poole! Mere hiilgus teeb mu poolhulluks pääst. Sellepärast tulge ruttu, Livescy, ärge silmapilkugi kaotage, kui peate mirust lugu.

„Laske noor Havkins läheb korraks Redruthi saatel oma ema vaatama, siis tulgu mõlemad täie ajuga Bristolisse.

„John Trelawney.“

„Postscriptum. — Jätsin nimetamata, et Blandly, kes muuseas lubab meie järele laeva saata, kui me augusti lõpuks tagasi ei saa, on leidnud imeks pandava laevajuhi — natuke kangekaelse vanamehe, kuid muidu kuldväärt poisi. Pikk John Silver muretses läbi ja läbi asjatundja tüürimehe, nimega Arrow. Meil on pootsmann, kes oskab vilistada, Livescy, lühidalt — meie tublil purjekal „Hispaniolal“ on kõik nagu eht sõjalaeval.“

„Unustasin ütelda, et Silver on jõukas mees; tean omast käest, et tal on pangas summa, mida ta pole iial puudutanud.

Tema naine jääb võorastemaja edasi pidama, ja kuna see on õige mehine eit, siis antatgu meiesugustele poissmeestele andeks, kui oletame, et mitte ainult tervis, vaid ka teinepool on põhjuseks, et John Silver läheb uuesti merele hulkuma.

„J. T.“

„P. P. S. — Hawkins jäägu üheks päevaks ema juure.

„J. T.“

Võite kujutleda, mis ärevusse meid kiri saatis. Olin pool pöörane rõõmust, ja kui mulle keegi näis põlastusväärt, siis vana Tom Redruth, kes ei mõistnud muud kui toriseda ja kurta. Iga alammetsavaht oleks hää meelega temaga koha vahetanud, kuid skvairi tahtmine oli teistsugune ja skvairi tahtmine oli nende inimeste jah ja aamen! Ükski pääle vana Redruthi poleks julgenud nurisedagi.

Järgmisel hommikul asusime kahekesi jala teele „Admiraal Benbow“ poole, kus leidsin ema kõige paremas tervises ja tujus. Kapten, kes oli nõnda kaua meie tüliks olnud, oli kadunud sinna, kus ükski patune enam ei pahanda. Skvair oli lasknud kõik parandada ja võorastoa ja sildi üle võobata ja oli natuke mööbleidki juure ostnud — kõige päält ilusa tugi-tooli emale leti taga puhkamiseks. Ka oli ta emale poisi abiks hankinud, nii et emal minu äraolekul töö ei võinud raskeks jääda.

Alles seda poissi silmates mõistsin oma seisukorra. Olin käesoleva pilguni mõtelnud ainult eelolevate juhtumuste pääle, kuna kodu, mille pidin maha jätma, ei tulnud mu meele; nüüd seda saamatut võorast nähes, kes minu asemele pidi ema seltsiliseks jääma, tungis mul esimest korda vesi silmi. Kardan, et tegin poisi elu mõrudaks, sest kuna ta veel tööga polnud vilunud, siis leidsin sada juhust teda kamandada ja õpetada, mida ma muidugi ei jätanud kasutamata.

Öö läks mööda, ja järgmisel päeval pääle õhtusööki võtsime Redruthiga jälle jalad kätte ja läksime teele. Jätsin jumalaga oma ema, lahe, mille kaldal olin maast madalast elanud, ja vana kalli „Admiraal Benbow“ — nüüd ülevärvituna juba vähem kalli. Üks mu viimastest mõlgutustest käis kapteni kohta, kes oli nii sagedasti kõndinud siin mererannal, mõõgaarm näol, kolmesiiluline müts pääs, vana vaskkiiker kaenla all. Järgmisel silmapilgul jõudsime ümber nurga ja kodu kadus vaatepiirilt.

Rinaldo Rinaldini ehk röövliliit.

Noorte seiklused kolmes vaatuses, neljas pildis.

Z. Topeliuse järele Maisteri.

Teine vaatus.

ROOVLIKOOBAS.

Metsane mägi tee ääres, linnast väljas. Linn paistab vähe maa tagant. Vasemal on suur kivi röövlikoopa välisseinana. Vaatajale näib, et maantee käib paremalt poolt näiteseinte tagant läbi. Kõik poisid, röövlite riideis, ehitavad kivist müüri röövlikoopa suule. Rinaldo on veel ära.

Must Joonas. Vaat nii, röövlid, aitab juba. Puhkame.

Mazarino. Kuid kapten käskis meid ehitada müüri valmis, et koobas oleks kindlustatud.

Must Joonas. Kapten, või? Mis kapten tema on? Me oleme vabad kodanikud, ega ole kellelgi siin õigust meid kamandada.

Carl Moor. Küll Rinaldo on ikkagi meie kapten ja tema on annud säädused meie röövlisalgale. Vaata ette, kui hakkad säadustele vastu punnima.

Must Joonas. Mis säädustele? Ei meie nihukesti salli. Me teeme, mis tahame. Me oleme röövlid, poisid, ja sellepärast on meil õigus mässata. Eks ole, öelge? Iga ühel on õigus öelda vabalt välja, mis ta mõtleb, aga kes teisiti mõtleb kui mina, see saab naha pääle.

Lassemaiija. Nii jah, küll see nii on, nagu Kivistik ütleb.

Must Joonas. Ei mina ole enam kellegi Kivistik. tolavaika, mina olen Must Joonas. Sina, Vallaste, oled Lassemaiija, sest sa õigupoolest kõlbadki ainult seelikukandjaks. Sina, Kõrve, oled Carl Moor, sest sina oled mõisnik ja sina, Hemmola, oled Mazarino, sellepärast, et sa mõisnik ei ole. Sina, Harjake, oled Gonzalov sellepärast, et mingi nimi ju sinul kah peab olema ja Mäe olgu kas või Rinaldo Rinaldini, sest et tema tõi esimest korda selle raamatu kooli. Kuid mina olin, kes teile andis nimed ja näitas teile tee kuulsuse tippudele, siia Vasikamäe röövlikoopasse. Sellepärast peaksin mina olema teie kapten.

Carl Moor. Või sina, jänespiüks, savipotike! Kui sa veel ühe sõnaga julged meie salka mässule ässitada kapteni ära olles, siis tõmban su võlla sinna kuuse latva varese pesa kõrgusele.

Must Joonas (hirmunult). No noh, ei nüüd mina ütle midagi... Ütlen ainult, et me oleme vabad röövlid ja... (Carl Moor ähvardab teda) ei, ei mina ütle midagi.

Mazarino. Ärge siin nüüd riielge, vaid parem laulame oma uut kangelaslaulu. (Kõik laulavad).

Röövliliidu kangelaslaul.

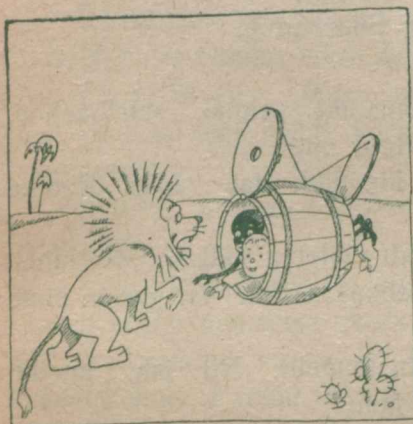
Hei vennad, sõtta tormake,
 maailm on loodud meestele!
 Au eest kes ikka võitlevad,
 kord au need võidavad.
 Euklides ise jännaku,
 grammatik nurka lennaku!
 Kes näitab au ja võidu teid,
 see juhatagu meid.

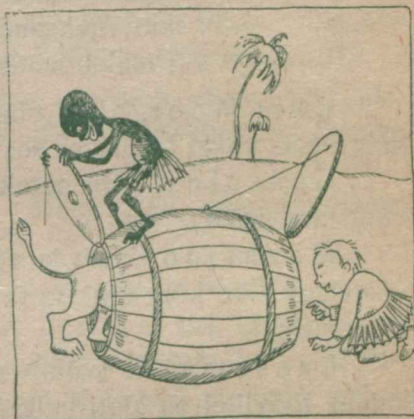
MIKU JA BIMBU.

Gori nalljalugu.

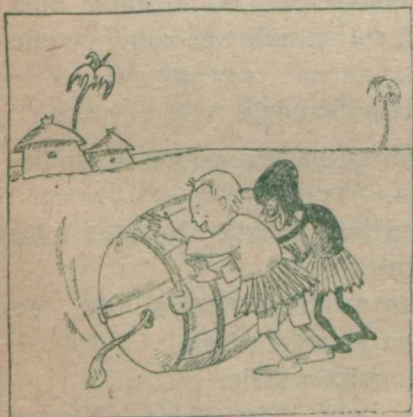
(Järg).

13. Nad valmistasid suurest tonnist tubli löksu ja sõadsid selle onni lähedale üles.

14. Kui Kihv-Kihv tuli, meelitasid nad ta sinna sisse ja vangistasid siis.

15. Tonni veeretasid nad külla.

16. Saäl tegi vana neeger Unku karuselli ja Kihv-Kihv pidi poisse igapäev sõidutama.

Nüüd Rooma, Rooma läeb me tee,
 säält Caesareid ei leia te.
 Kuid Hannibal meid juhatab.
 Kes talle vastu saab?
 Leonidas on meie mees,
 Epaminondas meie ees,
 kui Aleksander Suur on ju
 Rinaldo võitmatu.

Carl Moor. Jah, võitlema me peame, seltsimehed, kuid kelle vastu? Siinap see vigur ongi.

Gonzalov. On natuke liig pikk tee sinna Rooma vantsides minna.

Mazarino (istub ja võtab võileiva välja). Mul läheb võideldes ikka kõht tühjaks ja sellepärast on vist parem enne vähe süüa.

Lassemaiija (võtab piimapudeli). Nii jah, imelik, kuidas röövlitel on alati nälg ja janu.

Gonzalov. Kulla Traks, anna mulle ka raasuke.

Must Joonas. Too aga siia oma piim, Lassemaiija. Röövlitel on kõik ühine, tean mina.

Mazarino (Gonzalovile). Siin on sulle pool võileiba.

Lassemaiija (Mustale Joonasele). Ma ei mõtle oma piima kellegagi ühiseks teha. Kui sul on nälg siis röövi endale ise söödavat.

(Kerjapoiss tuleb pikkamisi).

Kerjapoiss. Hääd armulised härrad, paikesed, andke mulle natuke raha või tükk leiba.

Must Joonas (tõmbab ta koti käest). No sina tulid just õigel ajal. Tea, et meie oleme röövlid.

Kerjapoiss. Kulla kallis armuline härra, ära tee mulle kurja. Ma korjan süüa oma pimedale isale.

Mazarino. Joonas, jäta poiss rahule.

Must Joonas (puistab kotist leivatükid). Mis sa lorised? Röövel võtab, mis ta saab. Vaata, või ainult niहुkesi leivakoorkesi on siin! Kuidas sa julged pakkuda niisu-gust hiiretoitu ausatele röövlitele, häh?

Carl Moor. Kas jätab selle poisid kotti rahule!

Lasse maija. Joonasel on õigus. Mis röövlid me siis muidu oleksime?

Mazarino. Hüü, siis mina küll enam ei taha röövel olla.

Gonzalov. Mina ka mitte. Kuid säält tuleb Rinaldo. Rinaldo (röövli riideis, sulg kaabu küljes). Mis siin lahti on? Kes minu väest julgeb röövida kerjapoisikesi!?

Carl Moor. Must Joonas, see teeb niisuguseid alatusi. Kui sa seda sallid, kapten, siis lahkun mina röövlisalga teenistusest.

Must Joonas (ülbelt). Mina olen röövel ja teen mis tahan.

Rinaldo (valjult). Kuidas sa julged kõnelda, mees! Kas sa ei kuulnud meie säädusi? Kas sa ei tea, et on määratud surmanuhtlus vaese või kaitsetuma röövimise eest? Mihukeši kelme on minu teenistuses? Kuid küll ma välja kitkun niisuguse umbrohu. Põlvili, Must Joonas!

Must Joonas (põlvili). Armu, härra kapten, armu!

Rinaldo. Tõuse üles. Seekord saad armu, kuid ma ei salli sind enam meie salgast. Anna kohe poisile tagasi, mis sa oled talt võtnud, ja siis marss minema!

Must Joonas (kogub leivatükid). Kohe, härra kapten. (Pomiseb endamisi). Oota aga, küll sa maksad selle eest. Ma kaeban õpetajale. . . (Häälega) Huvasti, suur Rinaldo — suur härra Aleksander Suur! (Ära).

Rinaldo. Käi oma teed. . . (Kerjapoisile). Ära ole pahane. Siit saad hõberaha, muud minul ei ole seekord. Aga kui rikkaks saan, tule uuesti mu juure, siis saad lisa.

Kerjapoisid. Suur tänu, kulla armuline härra röövel. Küll nüüd isal on hää meel! Ja küll need röövlid on tublid poisid! (Ära).

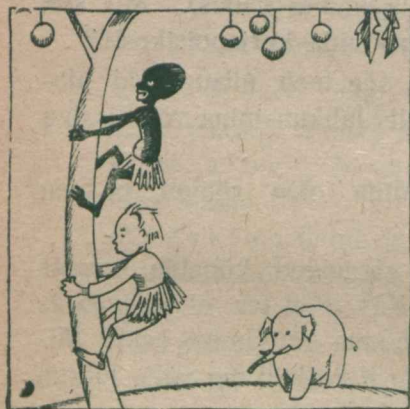
Rinaldo. Ei, poisid, meie oleme inimkonna vabastajad. Me peame süütumaid kaitsma, sõda pidama kõige ülekohtu vastu maailmas.

Carl Moor. See on õige, kapten. Anna meile ainult nõu, kelle vastu võiksime võidelda.

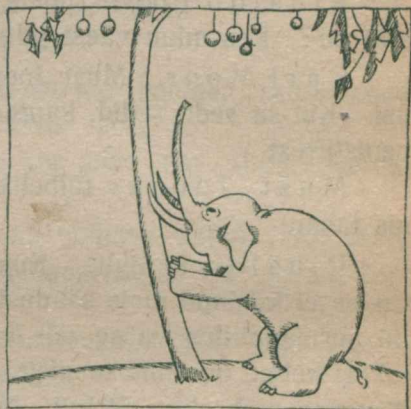
Rinaldo. Küll annan. Sää! maanteel sõidab üks türrann.

Mazarino. Haa, türrann! Oleks tore vahel türrannigi näha!

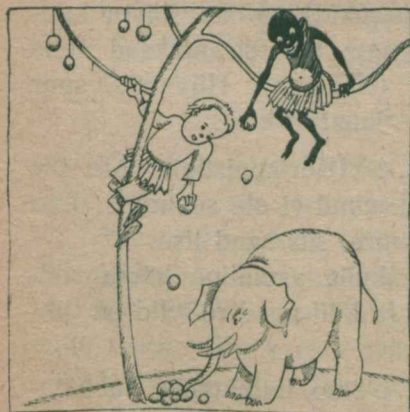
Lassemaija. Kas see on hiiglane? Ega ta ometi hiiglane ole?

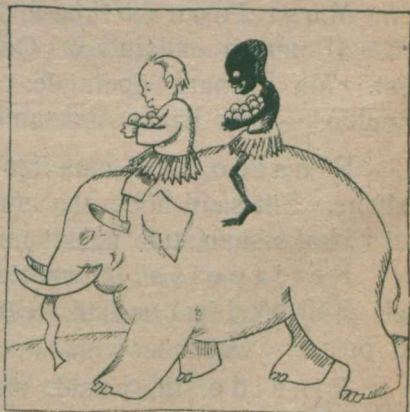
17. Kord nägid poisid elevanti Tompa-Tompat. Suures hirmus ronisid nad puu otsa.

18. Tompa-Tompa asus puu alla. Ent poisid ei hirmutanud teda põrmugi, vaid ta tahtis puuviljaga nälga kustutada. Puuvili oli aga kõrges ja Tompa-Tompa ei küüeninud võtma.

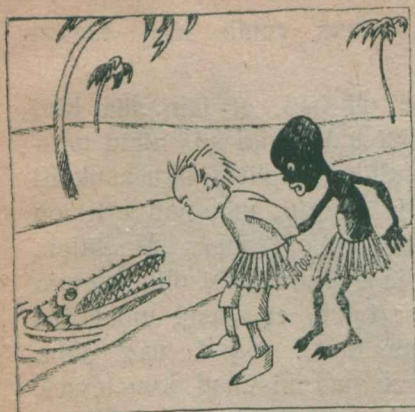

19. Poisid nägid, et Tompa-Tompa neile kurja teha ei mõtlegi, vaid süüa tahab, pildusid talle suure hulga puuvilja alla.

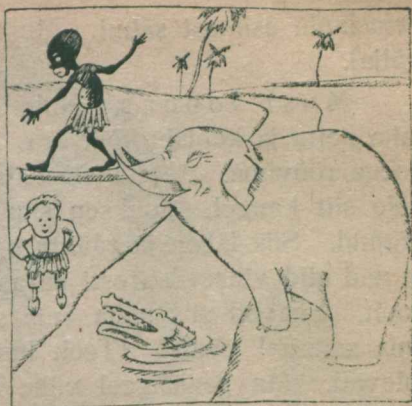

20. Tompa-Tompa oli poistele tänulik ja noist said hääd sõbrad.

21. Kord olid poisid metsas lüüsimas kälnud. Tagasi tulles ei saanud enam jõest üle, sest tige krokodil Nähv-Nähv oli jõkke tulnud saaki otsima.

22. Poiste häda nägi elevant Tompa-Tompa. Ta jooksis kiiresti jõe ääre ja aitas poisid teisele kaldale.

Gonzalov. Või türklane? Inimsööja?

Rinaldo. Ei, see on ainult talupoeg, toores ja halb mees. Ta viib kaalikaid linna ja peksab hobust üsna armutumalt. Ära peksa hobust niimoodi, ütlesin mina; — sest teate, poisid, küll minagi oskan sähvata, kui tarvis, aga lüüa sihukest lahjat ja väsinud loomakonti, kes jalgu järel veab, see on minu meelest türanniline. Arvate, mis ta vastas? Kas see sinu asi on! ütles ta. See on minu hobune ja kui kord hobuseks on hakanud, siis peab ta ka hobuse hirmu kannatama. Miks ta hakkas hobuseks?

Carl Moor. See on närune. Teda vaja karistada inimkonna vastu tehtud kuritöö eest.

Rinaldo. Nii minagi mõtlen. Tulge, poisid. Tal on pikk piits ja küllap ta enese eest väljas on. Kuid seda ausam on meie võit.

Gonzalov. Nii jah, tulge röövime ta kaalikad endale. Meil ei olegi toidutagavaru.

Lassemaija. Küll mina omalt poolt süön kaalikaid häa meelega.

Rinaldo. Näe, sää! ta praegu sõidabki mööda. Tulge, poisid.

(Röövliid marsivad ära võitluse korras, lauldes oma kan-

gelaslaulu esimest salmi. Must Joonas ronib kivi tagant välja).

Must Joonas. Noh, see oli hää, et jäin siia kivi taha peitu ja kuulsin kõik ära. Vist hakkavad siis nüüd talupoega röövima. See läheb neile kalliks. Politseiniku asukoht pole siit kaugel. Jooksen sinna ja räägin, mis nad ette on võtnud. Siis lähen ja räägin õpetajale kõik puha. Ma ütlen, et nad olid vihased aresti pärast, ja et mina üksi olin õpetaja poolt. Saavad siis näha, mis sest tuleb, et ajasid mind ära oma seltsist! Vait! (Teelt kuulub kära). Säält nad juba tulevad. Ma pean veel vähe kuulama, mis nad kõnelevad. (Peidab end kivi taha. Teised poisid tulevad, kandes kaalikakotti ja talutades endaga kaasas talupoega, kelle silmad on seotud ninarätikuga ja käed köidetud selja taha).

Rinaldo. Tubli, poisid, ma olen teiega rahul. Saime küll paar hääd sälmakut, aga võit on meie, vaenlane on vangis ja kogu ta laager on vallatud. Sõjakohtunikud, mis me teeme vangiga?

Lassemajja. Poome üles, see on minu arvamine.

Carl Moor. Vait, Lassemajja, sina läksid kraavi pakku seks ajaks, kui me muud tormasime vaenlasele kallale. Laseme ta lahti, arvan mina.

Gonzalov. Vähe naha pääle oleks talle siiski tarvis anda. Ta rihmas mind piitsavarrega mööda selga.

Mazarino. Vasta, vang: kas tahad parem naha pääle, või lähed võlla?

Talupoeg. Sarvik teid võtku, lurjused. Kas teil sugugi häbi ei ole? Ui-ui, maanteel inimese kallale karata ja siduda, mind, Märti Märdipoega Lepast! Kas te karmantsikud teate ka, et mina olen kuuendikumees ja külavanem ja viin linna omakasvatatud talikaalikaid! Mis te kapsaussid olete teinud mu kaalikatele?

Mazarino. Tahad nahapääle või lähed võlla?

Talupoeg. Küll ma teid veel poon, kui pääsen politsei juure, te saatana kaltsakad!

(Järgneb.)

Uma rüüt.

VANAEMA JUTUD.

Ka mulle rääkis ema vahest jutte. Muinasjutte iseäranis rääkis ta mulle palju. Need aga mind nii ei huvitanud, kui need jutud, mis ta jutustas enda ja vanaema lapsepõlvest. Need polnud mitte niisugused „Vanaema jutud“ valgest karust või mõnest muust huvitavast aineksest, vaid need olid väikesed mälestused, hiilguseta pärlikesed kokku kraabitud ema mälestuskambrist. Need jutud polnud kuigi pikad: õige lühikesed olid mõned ja ka põnevad polnud nad, kuid siiski olid nad mulle armsamad, kui toredad, põnevad „Vanaema jutud“.

TULIHÄND.

See sündis siis, kui vanaema oli alles noor, nii umbes 15 aastane plika. Siis ühel sügisööl, mis oli mustem kui pigi, nägi ta tulihända, kellest rahvasuus tuhanded jutud liikusid. — See oli sügisel. Sügisel, kui kuu ei valgusta musta sügisööd. Sügisel, mil pekstakse rehte öösel laternate ja peergude valgusel, kui väljas mustas öudne öö.

Vanaema, kui noorem terves peres, pidi kohe kui oli tõusnud õlgvoodist, minema tooma koplise hobused koju, et need tallaksid pahmast. Ta läks. Kottpime sügistaevas lõi idast veidi valgumaks, just kui oleks kaugel idas süüdatud hiiglalamp, mis viskas veidi varju mustale sügistaevale.

Koppel ei olnud kaugel, ja sinna viis porine karjatänav. Väravad kriiksusid, kui ta neid avas ja sulges, ja eemal karjamaal oleks just kui mustad kogud liikunud.

Jõudes tuttavasse koplisse vilistas vanaema nagu oli ta teinud alati, kutsudes hobuseid, ta vanu sõpru, oma juure. Kuid mis see oli?

Ühtki sõbralikku hirnumist, mis nende liginemist oleks kuulutanud, polnud kogu karjamaalt kuulda.

Kuhu olid nad siis läinud, sest vilest oleks nad siin karjamaal igatahes kuulnud!

Otsis läbi vanaema kopli. Terve karjamaa hoolega otsis läbi. Siin ja sääl kahisesid koltunud lehed, kuid hobustest ei kihku-kahku.

Mis nüüd pääle hakata? Ei leia, ei leia!

Ja pime on. Oo!... Juba hirm hakkas vanaemal enda ja hobuste eest...

Sääl aga eemal oli samme kuulda, hobused vist tulid. Oksad praksusid tulijate jalge all... Korraga: priks, praks, priks, praks pragisesid männi oksad ja koleda vuhina ja kohinaga, tuld ja sädemeid endast pilludes, lendas üle metsa latve tulihänd.

Just kui tuline haga oleks tuulispasale sappa seotud, nii lennanud see tulihänd üle metsa, üle karjamaa ja kadunud naabri talu kohale ära. Sinna vanasse lagunenu saunakorstnasse vist läinud.

Hulga aega otsis enne vanaema, kui leidis hobused.

Kajak.

